

MATRUŞKA: GÖÇ, İSTİSMAR, EĞİTİM EKSİKLİĞİ, NEGATİF AİLESEL FAKTÖRLER VE ÇOCUK SUÇLULUĞU

Matrushka: Immigration, abuse, lack of education, negative familial factors and juvenile delinquency

**Akın TÜTÜNCÜLER¹, Y. Mustafa KARAGÖZ^{2,3}, Sema DEMİRÇİN^{1,2}
Mehmet ATILGAN¹**

Tütüncüler A, Karagöz YM, Demirçin S, Atılgan M. Matruşka: Göç, istismar, eğitim eksikliği, negatif ailesel faktörler ve çocuk suçluluğu. Adli Tıp Bülteni 2008;13(3):97-105

ÖZET

Göç etme ve istismara maruz kalma ile ilgili geçmiş yaşantıların çocuk suçluluğu üzerindeki olumsuz etkisi bilinmektedir. Ani-plansız ve özellikle ekonomik nedenlerle yapılan göç, aile içerisinde öfke ve saldırganlığa yol açarak çocuğun diğer aile bireyleri tarafından istismar edilmesine neden olabilmektedir.

Bu çalışmada; Ocak 1994 - Aralık 2004 tarihleri arasında Antalya Adli Tıp Şube Müdürlüğü'ne muayene için gönderilen ve haklarında herhangi bir suç işleme ya da suça iştirak etme iddiası bulunan 1163 çocuğa birebir anket uygulanmıştır. Katılımcılara yaş, cinsiyet, işlediği iddia edilen suçlar, göç öyküsü olup olmadığı ve göç öyküsü varsa nereden göç ettiği, fiziksel istismara uğrayıp uğramadığı, uğruyorsa kimler tarafından istismar uygulandığı, çocuğun ve anne-babasının eğitim düzeyi, aile nüfusu, kardeş sayısı, aynı odada uyuduğu kişi sayısı, çalışıyorsa işi, eski suç öyküsü, konularında sorular yöneltilmiştir. Elde edilen bulgular ilgili kaynakların ışığında değerlendirilmiştir.

Anahtar kelimeler: Göç, çocuk suçluluğu, çocuk istismarı

SUMMARY

The past history of immigration and exposition to abuse has negative effects on childhood crime. Especially immigration due to economical reasons may lead to familial anger and violence and abused child by the other members of the family. In

this study a face to face questionnaire was performed to 1163 children who were claimed to commit or participate in a crime and were sent to Antalya Forensic Medicine Office for examination. The questionnaire included questions about age, gender, education, attributed and previous crimes they committed, immigration, physical abuse history, work, family size, number of brother/sister, room number of house in which they are living and size of family member they are sharing the bedroom. The data obtained from results were evaluated in the light of related references.

Key words: Immigration, childhood delinquency, child abuse

GİRİŞ

Aile içinde ortaya çıkan öfke ve saldırganlığın etkilerinin tüm aile bireyleri üzerinde olumsuz sonuçlar doğurduğu, fakat özellikle çocukların ve kadınların bu etkiye çok daha açık oldukları belirtilmektedir (1). Dünya Sağlık Örgütü, bir yetişkin tarafından bilerek veya bilmeyecek yapılan ve çocuğun sağlığını, fiziksel ve psiko-sosyal gelişimini olumsuz yönde etkileyen davranışları çocuk istismarı olarak tanımlamaktadır (2).

¹ Adli Tıp Kurumu, İstanbul Bakırköy Şube Müdürlüğü, İstanbul

² Akdeniz Üniversitesi Tıp Fakültesi, Adli Tıp AD, Antalya

³ Adli Tıp Kurumu, Antalya Grup Başkanlığı, Antalya

Çocuk istismarının gerçekleşebilmesi için üç faktörün bir arada olması gerekmektedir: “Uygun anne-baba, uygun çocuk, uygun zaman (kriz dönemi)”. Dördüncü bir faktör olarak “ağır fiziksel cezalara kültürel tolerans”ın eklenmesi önerilmektedir (3). İstismarın sık yaşandığı dönemler sıklıkla anne-babanın başa çıkma mekanizmalarının tükendiği kriz yaratan durumlar tarafından tetiklenmektedir. Bunlar arasında ilk akla gelenler maddi sorunlar, işsizlik, ailevi tartışmalar, hastalıklar ve anne-badan birinin olmayışıdır (3).

İç göç, ekonomik, siyasal, sosyal nedenlerle gerçekleşmekte ve kriz yaratan durumlar arasında değerlendirilebilmektedir (4). Göç olayı sonrasında yaşanan kültür çatışması en çok genç kuşakları etkilemektedir. Kent yaşamına hazır olmayan ergenler bir yandan da dışarıdan göç edenlere karşı kentlilerin önyarguları yüzünden soyutlanmaktadır. Bu soyutlanma akran ilişkilerine de yansıtılabilmekte, bu kültürel uyumsuzluklara tepki olarak kendini kanıtlama, kentli yaşlılarına özenme ve yetkeye (otoriteye) baş kaldırma gibi etkenler özellikle ergenleri suça yöneltebilmektedir (5).

İş bulmak ümidiyle şehre göç eden kişilerin, işsizlik ve ekonomik sıkıntıyla karşılaşması yanında, kültür değişimi ve yeni durumlara uymak zorunluluğu, aile bireylerinde gerginliği, ortaya çıkan uyumsuzluk ise suçları yaratacaktır (6). Böylece göç, çocuğu doğrudan etkilediği gibi anne ve babanın çocuğa olan davranışlarını da etkileyebileceğinden çocuk için ciddi bir stres kaynağı olmaktadır.

Çocuklarda stres kaynaklarını araştıran bir çalışmada; okul, toplum ve aile içerisindeki agresif tavırların çocuk üzerine etkisi araştırılmış; çocuklarda majör subjektif stres kaynağının ebeveynlerin kuşkusu ve cezalandırması (istismar) olduğu tespit edilmiştir (7). Sert ve otoriter ebeveyn çocuğun uyumsuz biri birey olmasına, hatta evden kaçma gibi anti sosyal davranışlar sergilemesine neden olmaktadır (5). Diğer taraftan yoğun göç nedeniyle hızlı ve çarpık kentleşme, buna bağlı artan kentlerdeki işsizlik oranı, eğitim ve ekonomik yetersizlikler, yoksunluklar vb. sosyal sorunlar, çocuğun aileye maddi katkı sağlaması gereken bir birey olarak algılanmasına yol açmakta, böylece çocuklar çalıştırılmak üzere sokağa yönelmekte/yöneltilmektedir. Sokakta yaşama ya da sokakta çalışma çocukları suça iten en önemli faktörler arasında sayılmaktadır (5,8).

Çocukluk dönemi maruz kalınan fiziksel cezalandırmanın; adolesan dönemi suçluluğu, erişkin dönemindeki şiddet suçu ile ilgili olduğu bilinmektedir (9).

İç içe girmiş çocuk istismarı ve göçün çocuk suçluluğu üzerine etkisi bilinmektedir (3,4,10-12). Fonagy ve Target (1995) çocuklukta fiziksel ve duygusal kötüye kullanımın nasıl saldırganlığa yol açtığına dair bir model olarak fiziksel ve duygusal kötüye kullanıma uğrayan çocuklarda dört basamaklı bir aşamadan söz etmektedirler. a. “Psikolojik kendilik” gelişiminde bozukluk ve kendini güvende hissedememe, b. Saldırganlık, c. Kendini ifade etme ile saldırganlığın eş hale gelmesi, d. Saldırganlığın ketlenmesinde azalma (13).

Bu çalışmada; çocuk istismarının tetikleyici etkisi kabul edilmiş olan göçün, çocuk suçluluğu üzerine olan etkisini, daha önce benzeri konularda yapılan çalışmalardan farklı olarak göç eden çocukların diğer çocuklardan suç tipleri açısından farklılıklarının olup olmadığı, çocuğun cinsiyetine göre aile içinden hangi bireyin istismar uyguladığı açısından değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Ek olarak çocuk suçluluğu ile ilişkili olduğu bildirilen eğitim eksikliği, kalabalık aile, erken yaşta çalışma hayatına katılma gibi etmenler açısından ayrıntılı veri elde edilmeye çalışılmıştır.

GEREÇ VE YÖNTEM

Suç işlediği iddia edilen çocuklara yönelik olarak hazırlanan anket formu ile ilgili uygulama sırasında uyulması gereken kurallar, sorgu tekniği ve anket ortamı konusunda anabilim dalımız akademik personeline eğitim verilerek çalışmanın ön hazırlığı yapıldı. Eğitim, yeni başlayan araştırma görevlisi sayısına göre, yılda bir ya da iki kez tekrarlanarak çalışmanın sürekliliği sağlandı.

Anketler, 1994 Ocak - 2004 Aralık arasında Antalya Adli Tıp Şube Müdürlüğü'ne farik ve mümeyizlik muayenesi için gönderilen 1163 çocuğa, birebir uygulandı. Anket sorularına verilen cevaplara göre çocuklar yaş, cinsiyet, işledikleri suç, göç varsa nereden olduğu (göç kavramı anne-babaları ve bir üst jenerasyon ebeveynlerinin doğum yerleri yanında, akrabalarının köken aldığı ve yaşadığı il/ilçe göz önüne alınarak kayıt edildi), daha önce ve suç yaşında fiziksel istismara uğrayıp uğramadığı, uğramışsa kim tarafından uygulandığı açısından değerlendirildi. İstatistiksel değerlendirme ki-kare testi kullanılarak gerçekleştirildi. İstatistiksel değerlendirme-lerde ki-kare testi kullanıldı.

BULGULAR

1163 çocuğun 1093'ü (%93.9) erkek, 70'i (%6.1) kızdır. Yaş ortalamaları 13.9'dur.

Göç durumu tespit edilebilen 1151 çocuğun 676'sı (%58.7) göç eden ailelerin çocukları, 475'i (%41.3) göç olayı yaşamayan ailelerin çocuklarıdır. İl olarak Antalya'ya en çok Diyarbakır (%12.6), ardından Batman'dan (%9.3) göç olmuştur. İllere göre göç dağılımı Tablo 1'de gösterilmiştir.

Tablo 1. İllere göre Antalya'ya göç dağılımı

İller	n	%
Diyarbakır	85	12.6
Batman	63	9.3
Mardin	53	7.8
İstanbul	35	5.2
Diğer iller	440	65.1
Toplam	676	100

Erkek çocukların 643'ü (%58.8) göç eden ailelerin çocukları, 438'i (%40.1) göç etmeyen ailelerin çocuklarıdır. Erkek çocukların 12'sinin (%1.1) ailelerinin göç edip etmediği tespit edilememiştir. 70 kız olgunun 33'ü (%47) göç öyküsü olan ailelerin, 37'si (%53) ise göç öyküsü olmayan ailelerin çocuklarıdır.

Erkek çocukların göç durumu göz önüne alınarak işlemler yapıldıkları iddia edilen suç tipine göre dağılıma bakıldığında; hem göç öyküsü olan (%68.7) hem de göç öyküsü olmayanlarda (%53.9) hırsızlığın en sık, etkili eylemin ise ikinci sıklıkla (%10.9 göç öyküsü olan, %15.1 göç öyküsü olmayan) olduğu görülmüştür. Göç edip etmediği belirlenemeyen 12 erkek olgu değerlendirmeye alınmamıştır Suç tipine göre dağılımlarında istatistiksel farklılık tespit edilememiştir ($p > 0.05$). Kız çocuklarda da göçten bağımsız olarak hırsızlık (%75.8 göç öyküsü olan, %83.8 göç öyküsü olmayan) en sık işlendiği iddia edilen suçtur. Suç tipinin göç durumuna göre dağılımı erkek çocuklar için Tablo 2, kız çocuklar için Tablo 3'de gösterilmiştir.

Erkek olguların 318'i (%29.1) ev içinde fiziksel şiddete uğradıklarını ifade etmişlerdir. Bunlardan 199'u (%62.6) göç eden ailelerin çocukları, 119'u (%37.4) ise göç olayı yaşamamış ailelerin çocuklarıdır.

Erkek olgularda; göç eden ailelerin çocuklarının %30.9'u, göç etmeyen ailelerin çocuklarının ise %27.2'si ev içi fiziksel şiddete uğradıklarını bildirmişlerdir.

Tablo 2. Erkek suçluların göç durumlarına göre işlemler yapıldıkları suç tipleri

Suç	Göç var	Göç yok
Hırsızlık	%68.7	%53.9
Etkili eylem	%10.9	%15.1
Izrar	%7.5	%2.9
Cinsel suç	%4	%8.9
Ted.Dik.Ya	%2	%4.1
Gasp	%1.6	%3.2
Diğer	%5.3	%11.9
Toplam	%100	%100

$\chi^2:10.88$ $p > 0.05$

Tablo 3. Kız olgularda göç durumlarına göre işlemler yapıldıkları suç tipleri

Suç	Göç var	Göç Yok
Hırsızlık	%75.8	%83.8
Etkili eylem	%12.1	%2.8
Izrar	%3	-
Gasp	-	%2.8
Diğer	%9.1	%10.1

Göç öyküsü olan (%58.3) ve göç öyküsü olmayan (%64.7) ailelerde erkek çocuklara fiziksel istismarı en sık baba uygulamaktadır. Yalnızca anne tarafından fiziksel istismara uğrama (ya da maruz kalma) öyküsü ise göç eden ailelerin çocuklarında %15.6, göç etmeyen ailelerin çocuklarında %13.4'dür. Erkek çocuklara aile içi fiziksel istismar uygulayanların dağılımı Tablo 4'de gösterilmiştir.

Tablo 4. Erkek çocuklara aile içi fiziksel istismarı uygulayanların dağılımı

	Göç eden ailelerde	Göç yaşamayan ailelerde
Baba	116 (%58.3)	77 (%64.7)
Anne	31 (%15.6)	16 (%13.4)
Anne + Baba	42 (%21.1)	22 (%18.5)
Diğer aile fertleri	10 (%5)	4 (%3.4)
Toplam	199 (%100)	119 (%100)

Fiziksel istismara uğradığını ifade eden kız sayısı sadece 8'dir. Bunlardan 3'ü göç öyküsü olan, 5'i ise göç öyküsü olmayan ailelerin çocuklarıdır. Kızların, 2'si annesi, 2'si babası, 4'ü ise hem annesi hem de babası tarafından fiziksel istismara uğradığını ifade etmiştir.

Tablo 5. Ebeveynlerin eğitim seviyeleri

Eğitim Seviyesi	Annenin Eğitim Düzeyi		Babanın Eğitim Düzeyi	
	n	%	n	%
Cahil	391	33.6	162	13.9
Okuma-yazma bilir	32	2.7	52	4.5
İlköğretim mezunu	573	49.3	715	61.5
Lise mezunu	41	3.5	85	7.3
Yüksek okul mezunu	16	1.3	32	2.8
Bilgi edinilemeyenler	110	9.6	117	10.0
Toplam	1163	100	1163	100

Tablo 6. Çocukların cinsiyetlerine göre eğitim durumları

Eğitim Seviyesi	Kız		Erkek		Toplam	
	n	%	n	%	n	%
Cahil	37	52.9	77	7.0	114	9.8
Okuma-yazma bilir	6	8.6	13	1.2	19	1.6
İlk 5 yıllık eğitimi tamamlamış olanlar	4	5.7	169	15.5	173	15.0
İlk 5 yıllık eğitimleri devam eden ya da bu dönemde okuldan ayrılanlar	16	22.9	486	44.5	502	43.2
6-8 yıllık eğitime devam eden ya da bu dönemde okuldan ayrılanlar	4	5.7	300	27.4	304	26,1
İlköğretim mezunu	1	1.4	18	1.7	19	1.6
9-11 yıllık eğitime devam eden ya da bu dönemde okuldan ayrılanlar	1	1.4	25	2.3	26	2,2
Lise mezunu	-	-	1	0.1	1	0.1
Bilgi edinilemeyenler	1	1.4	4	0.3	5	0,4
Toplam	70	100	1093	100	1163	100

Çalışmamızda; çocukların babalarının %13.9'u cahil, %4.5'i okuma-yazma bilir olup; %61.5'inin ilköğretim, %7.3'ünün lise, %2.8'inin yüksek okul veya fakülte mezunu olduğu ifade edilmiştir. Anne eğitim seviyesine verilen cevaplara göre; annelerin %33.6'sı cahil, %2.7'si okuma-yazma bilir olup, %49.3'ü ilköğretim, %3.5'i lise, %1.3'ü ise yüksek okul veya fakülte mezunu olarak ifade edilmiştir (Tablo 5).

Çocukların 114'ü hiç okula gitmediğini ve okuma yazma bilmediğini belirtmiştir. İlk 5 yıllık eğitimi tamamlamış olan çocuk sayısı 173, bu dönemde okuldan ayrılmış olan çocuk sayısı ise 502'dir. 304 çocuk eğitimlerini 6-8 sınıflarda bırakmıştır (Tablo 6).

Anket sorularına verilen cevaplara göre; ev nüfusu %19.9'unda 5 kişi, %18.6'sında 4 kişi, %17.4'ünde 6 kişi olup, çocukların %67.3'ünün 5 ve daha fazla kişiden olu-

şan evde yaşadığı anlaşılmaktadır. Çocukların %38.6'sı üç odalı, %19.5'i iki odalı, %26.1'i dört odalı evde kaldıklarını; %31.5'i iki kişi, %17.8'i üç kişi, %17.7'si beş kişi aynı odada uyduklarını söylemiştir. Kardeş sayısı değerlendirildiğinde ise çocukların (kendisi ile birlikte); %19.6'sı üç, %19.3'ü dört, %11.5'i beş, %33.3'ü altı ve daha fazla kardeş olduğunu ifade etmiştir (Tablo 7).

Ankette çocukların anne ve babasının halen birlikte yaşayıp yaşamadığı da sorgulanmış olup çocukların %17.9'u anne ve babasının aynı evde yaşadığını, %82.1'i ise ölüm, boşanma ya da terk nedeni ile anne ve babasının ayrı olduğunu belirtmiştir.

Çocukların 579'u (%49.8) çalıştığını ifade etmiş olup, bunlardan 367'si (%63.4) göç öyküsüne sahiptir. Göç öyküsü varlığı ya da yokluğuna göre çalışılan iş grupları tablo 8'de verilmiştir.

Tablo 7. Çocukların aile ortamı ve yaşam koşullarına ait veriler

Aile ortamı	Kardeş sayısı																			
	1		2		3		4		5		6		7		8		9≤		Bilinmeyen	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Ev nüfusu	7		31		88		216		232		202		116		88		145		38	
Oda sayısı	37	3.2	227	19.5	450	38.6	303	26.1	61	5.3	12	1.0	6	0.5	2	0.2	-	-	65	5.6
Aynı odada kalan kişi sayısı	199	17.1	366	31.5	207	17.8	123	10.6	206	17.7	-	-	-	-	-	-	-	-	62	5.3
Kardeş sayısı (kendisi dahil)	23	2.0	166	14.3	228	19.6	225	19.3	134	11.5			387		% 33.3				-	-

Tablo 8. Çocukların ifadelerine göre çalıştıkları iş grupları

Çocuğun çalıştığı İş Grubu	Göç öyküsü bulunan		Göç öyküsü bulunmayan		Toplam	
	n	%	n	%	n	%
Sanayi işleri	46	12,5	42	19,8	88	15,2
Garsonluk	57	15,5	28	13,2	85	14,7
İnşaat işleri	52	14,2	31	14,6	83	14,3
Seyyar satıcılık, simitçilik, pazarcılık	55	15,0	9	4,2	64	11,1
Boyacılık-badanacılık	39	10,6	2	0,9	41	7,1
Mobilya marangoz işleri	25	6,8	13	6,2	38	6,6
Hurda, kağıt toplama	28	7,6	7	3,3	35	6,0
Sebze-sera işleri ve çiftçilik	4	1,2	13	6,2	17	2,9
Kuaför-berber	6	1,6	11	5,2	17	2,9
Diğer	55	15,0	56	26,4	111	19,2
Toplam	367	100	212	100	579	100

Tablo 9. Suç öyküsü olan çocukların geçmişte işlediklerini söyledikleri suçlar ve göç durumları

Eski suç öyküsü	Göç öyküsü bulunan		Göç öyküsü olmayan		Toplam	
	n	%	n	%	n	%
Hırsızlık	141	78,8	64	71,9	205	76,5
Müessir fiil (etkili eylem)	18	10,1	12	13,5	30	11,2
Gasp	5	2,8	4	4,5	9	3,4
Izrar	5	2,8	1	1,1	6	2,2
Cinsel saldırı	1	0,5	4	4,5	5	1,9
Diğer	9	5,0	4	4,5	13	4,8
Toplam	179	66,8	89	33,2	268	100

Eylem sırasında tek başına olduğunu ifade edenler, olguların %30.9'unu oluşturmaktadır. %33.9'u bir, %19.3'ü iki %6.7'si üç, %3.2'si dört, %3.8'i ise beş ve daha fazla arkadaşı ile birlikte eylemi gerçekleştirdiğini söylemiştir.

Suç tekrarına yönelik olarak sorulan sorulara verilen cevaplara göre; göç öyküsü olan çocukların 179'u, göç öyküsü olmayan çocukların ise 89'u daha önceden suç öyküsüne sahiptir. Çocukların, muayene için getirildikleri suç iddiasından önceki yaşamlarında, işlediklerini ifade ettikleri suçların türlerine ait veriler tablo 9'da aktarılmıştır.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Suç işlediği iddiasıyla muayeneye gönderilen çocukların %93.9'u erkek olup, ülkemizde yapılan diğer araştırmalarla örtüşmektedir (10,14-18).

Çocuk suçluluğunu, yetişkin dönemi suçluluğundan ayıran en önemli özellik problemlili evre olarak adlandırılan ergenlik dönemine rastlamasıdır (17). Çocuk suçluluğu konusunda yapılan çalışmalarda en sık karşılaşılan yaş grubu 16-18 olarak bildirilmekle birlikte, suç işlediği iddiası ile adli tıbbi muayene için gönderilen çocuklar çoğunlukla 12-15 yaş grubundadır (19). Çalışmamızın olguları da yasal prosedürlere uygun olarak farik ve

mümeyyizlik muayenesi istemi ile değerlendirilen çocuklar olduğundan; sık karşılaşılan yaş grubunu, 12-15 yaş grubu çocuklar oluşturmaktadır. Çalışmamızda ortalama yaş 13.9 olarak belirlenmiş ve benzer diğer araştırmalarda en sık karşılaşılan yaş grupları ile uyumlu bulunmuştur (10,14,15). Bu olguların 676'sı (%58.7) Antalya'ya başka bir ilden göç etmiş ailelerin çocuklarıdır ve çoğunluğu oluşturmaktadır. Bu oran Ankara'da % 49.6 (4), İzmir'de % 58.9'dur (17). Antalya son yıllarda yurdumuzun en çok göç alan ilidir.

Araştırmamızda göçten bağımsız olarak en sık işlenen suçun hırsızlık ardından ise kişilere yönelik suçlar olduğu ortaya çıkmıştır. Ülkemizde yapılan benzer çalışmalarda da aynı sonuç elde edilmiştir (10,14-17,20). Amerika Birleşik Devletleri Federal Araştırma Bürosu (FBI) kayıtlarında; gençlerin işledikleri gasp, hırsızlık, kırıp dökmek, tahrip etme, araç, ev, iş yeri yakma gibi suçları nefret suçları olarak ele alınmaktadır. Nefret suçlarını hazırlayan faktörlerin irksal, dinsel, etnik farklılıklar ve seksüel disoryantasyon olduğu belirtilmektedir (21).

Alım gücünün dışında ürünleri tüketebilen insanlarla aynı ortamın paylaşımı, iç göçle alıştığından farklı bir ortama girmek zorunda kalan, yoksunluk ve çaresizlik hissedilen çocukların suça yönelmesinde rol oynayabilmektedir (5). Ev içi şiddeti yaşayan, görsel medyada şiddeti izleyen çocukların şiddetin dışında kalabilmeleri çok zordur. Dünyanın diğer ülkelerinde de durum pek farklı değildir. A.B.D'de 1990 yılı sonlarına kadar yapılan araştırmalarda çocuklar arası şiddet suçlarının artışıyla ilgili yayınlar yer alırken (22-24), 2003 yılında yayımlanan bir araştırmanın sonuçlarına göre çocuk şiddet suçlarında düşüş olsa da çocukların ve adolesanların yaşamlarındaki şiddet ve şiddet bağlantılı davranış özelliğinin devam ettiği gösterilmiştir (25). Kaynaklara göre; A.B.D.'deki suçların %12'sini çocuklar işlemektedir. Aynı ülkede çocukların toplam nüfusa oranı % 26'dır (26).

Araştırmamızda suç işlediği iddiası ile muayeneye getirilen çocukların % 28'i aile içi fiziksel istismara uğradıklarını ifade etmişlerdir. Erkek çocuklara en sık sadece baba tarafından (göç edenlerde %58.3, göç etmeyenlerde %64.7) fiziksel şiddet uygulamaktadır. Şiddet uygulayan baba, çocuğun dünyasında güven ve sevgi kaynağı değil; korku ya da öfke kaynağı, tutarsız ve güvenilmez biri haline gelmektedir. Çocuk için bir diğer güçlük, şiddet uygulayan baba imgesi arasındaki gidiş gelişlere değişimlere uyum sağlama güçlüğüdür (12). Erkek çocuklarda yalnızca annesi tarafından fiziksel istismar öyküsü ise göç eden

ailelerde %15.6, göç etmeyen ailelerde %13.4'dür. Yurt dışında da annelerin çocuklarına uyguladıkları minör ve ciddi şiddet eylemlerinin babalarına oranla daha az olduğu rapor edilmiştir (27). Ancak bu, babalara göre görece oransal bir azlıktır. Ülkemizde yapılan bir araştırmada kadınların %76.7'si çocuklarına fiziksel şiddet uyguladıklarını belirtmiştir. Annelerin çocuğa fiziksel şiddet uygulamasına neden olabilecek etmenler çok değişkenli analizle incelendiğinde; çocuk sayısının artışı ve annenin eşinden şiddet görüyor olması önemli etkenler olarak belirlenmiştir (28). Çocuğa anne tarafından ceza verme amaçlı vurma sıklığı Kanada'da yapılan bir çalışmada %60 olarak tespit edilmiştir (29). İsrail'de Arap toplumunda yapılan bir araştırmada ise katılımcıların %41'i yaşamları boyunca en az 1 kez anneleri tarafından fiziksel istismara uğradıklarını ifade etmişlerdir (30). Hindistan'da yapılan bir araştırmada ise annelerin %42'sinin ciddi fiziksel cezalandırmayı kullandıkları saptanmıştır (31). İsrail'de Arap toplumunda erkeklerin babaları, kız çocukların ise anneleri tarafından daha fazla fiziksel istismara uğradıkları tespit edilmiştir (30). Çalışmamızdaki fiziksel istismara uğradığını ifade eden kız çocuğu sayısı değerlendirme için yetersiz olmakla birlikte, erkek çocukların büyük bir kısmının sadece babaları tarafından fiziksel istismara uğradıklarını göstermektedir.

Aile içinde ortaya çıkan öfke ve saldırganlığın nedenleri arasında; babanın güç ve kontrol sağlamak için şiddete başvurması, aile dışı ilişkilerde kısıtlılık, anne ve babanın çocuğa karşı davranışlardaki tutarsızlık, çevrede uygun rol modellerinin olmayışı ve içinde yaşanan grubun şiddeti teşvik etmesi gibi etmenlerin etkili olduğu bilinmektedir (12). Aile içi şiddetin en sık mağdurlarının kadınlar ve çocuklar olduğu ve şiddete maruz kalan çocuğun ise suça olan eğilimi değişik araştırmalarda tespit edilmiştir (11-13). Gerek cinsiyete dayalı gerek çocuğa yönelik şiddetin önlenmesi için bireysel ve toplumsal önlemlerin alınması, birey ve toplumun bilinçlendirilmesi gereklidir.

Araştırmalar, hem anne hem de babanın eğitim düzeyi yükseldikçe ergenlerin suça karışma oranlarının azaldığını göstermektedir (32). Çalışmamızda; çocukların babalarının %61.5'inin ilköğretim, %7.3'ünün lise, %2.8'inin yüksek okul veya fakülte mezunu iken %13.9'unun cahil, %4.5'inin okuma-yazma bilir olduğu ifade edilmiştir. Anne eğitim seviyesi genel olarak babalara oranla daha düşük olup; annelerin %33.6'sı cahil, %2.7'si okuma-yazma bilir iken %49.3'ü ilköğretim, %3.5'i lise, %1.3'ü ise yüksekokul veya fakülte mezunudur.

Eğitilmiş olmak ebeveynine hiç değilse kendi davranışlarını eleştirme ve denetleme olanağı vermektedir. Suçlu çocukların ailelerindeki sorunlardan önemli birini ise eğitimsizliğin oluşturduğu bildirilmektedir (5). Ebeveynin eğitim seviyesinin, çocuğun disiplini, eğitimi ve kişilik özellikleri üzerinde oynadığı rol düşünüldüğünde; eğitim düzeyi düşük olan ailelere yönelik düzenli eğitim kampanyaları, kurslar ile eğitim açıkları giderilmeye çalışılmalıdır. Aynı zamanda ebeveynlere; çocuklarıyla olan ilişkileri, iletişimleri, uyum sorunları ve alabilecekleri önlemler konusunda bilgilendirme ve bilinçlendirme yönelik destek programları düzenlenmelidir.

Çalışmaya alınan çocuklar arasında cahil çocuk sayısı 114 (%9.8), yalnızca okuma-yazma bilir olanlar ise 19'dur (%1.6).

15-18 yaş arası 20 kız çocuğu olup, bunların 8'i cahil, 1'i okur-yazar, 8'i ilköğrenim döneminde okuldan ayrılmış, 2'si 5 yıllık eğitimi tamamlamış, 1'i lise öğrencisidir. İlköğretim görmeyen ya da tamamlamayanların sayısı 19'dur (%95).

15-18 yaş grubundaki 372 erkek çocuğun ise 31'i cahil, 5'i okuma-yazma bilir olup, 145'i okulu ilk 5 yıllık eğitimi tamamlamadan terk etmiştir. 102'si 6-8 yıllık eğitim döneminde okulu bırakmıştır. Lise yıllarında okuldan ayrılan 21 erkek çocuktur. İlk 5 yıllık eğitimini tamamlayan erkek çocuk sayısı 56 iken, 8 yıllık eğitimi tamamlayan 9, lise eğitimini tamamlayan sadece 1 erkek çocuk saptanmıştır. İlköğretimi tamamlayamayan 15-18 yaş grubu erkek çocuk sayısı 339'dur (%91.1).

Ülke genelinde 2003 yılında yapılan nüfus sayımına göre; 15-19 yaş arası erkekler arasında ilköğrenim görmemiş ya da ilköğrenimini tamamlamamış olanların oranı %5'dir. Bu oran kızlarda %14.9'dur (33). Görüldüğü gibi suç işlediği iddiası ile muayeneye gönderilen 15-18 yaş grubu çocuklarda, ilköğretimi tamamlayamamış olanların oranı Ülke genelinden çok daha yüksektir.

Ülkemizde yapılan bir araştırmada; tümü okul çağı yaşında olan çocuk suçluların % 51'inin suç tarihinde öğrenci olmadıkları tespit edilmiştir (10). Okul dışı kalan zaman dilimi çocukların suç işlemesi için risk oluşturmaktadır. İlköğretimin zorunlu olduğu ülkemizde, okula gönderilmeyen çocukların tespiti ve okula devamlarının temini bu açıdan da son derece önemlidir.

Çalışmamızda; çocukların gerek sosyoekonomik gerek ailesel ortamını yansıtmaları açısından yaşadıkları evin oda sayısı, aile nüfusu, kardeş sayısı ve aynı odada uyudukları kişi sayısı sorgulanmıştır. Cevaplara göre çocukların

%67.3'ünün 5 ve daha fazla kişiden oluşan evde yaşadığı, %33.3'ünün kendisi ile birlikte 6 ve daha fazla kardeş olduğu, %38.6'sı 3 odalı evde yaşadığını, %31.5'i 2 kişi aynı odada uyuduklarını söylemiştir. Kaynaklara göre; kalabalık ev ortamı ebeveynin çocuklar üzerindeki disiplin yetkisini azaltmakta, ebeveyn kontrolünün ve iletişimin kaybına yol açmaktadır Diğer taraftan yaşanan ortamın fiziki yetersizliği ve aynı odanın çok sayıda aile bireyi tarafından paylaşılması çocuğun bireyler arası olumsuz tecrübelerle direk tanık olmasına yol açarak kişilik gelişiminde negatif etkilenmeye yol açmaktadır (34).

Parçalanmış aile deneyiminin çocukların toplumsallaşma sürecini kesintiye uğrattığı ve hatalı eksik sosyalleşmeye yol açabileceği bildirilmekte, araştırmalar çocuk suçluluğu ile parçalanmış aile deneyimi arasında ilişkiler bulunduğunu desteklemektedir (32). Ankette çocukların %17.9'u anne ve babasının aynı evde yaşadığını, %82.1'i ise ölüm, boşanma ya da terk nedeni ile anne ve babasının ayrı olduğunu belirtmiştir. Ebeveynlerden birinin yokluğu ya da ayrılığına 1/4.6 oranında rastlanmıştır.

Çocukları suça iten en önemli faktörler arasında sayılan sokakta yaşama ya da sokakta çalışma (5, 8) açısından sorulan sorulara verilen cevaplara göre göç öyküsü olan çalışan 367 çocuğun %15.5'i (n=57) garsonluk grubu işlerde çalışmakta olup, bunların 20'si çay ocağında çalıştığını ifade etmiştir. Göç öyküsü olan çalışan çocukların %15'i (n= 55) pazarcılık, seyyar satıcılık (n=31, toplam seyyar satıcı n=39) ve simitçilik (n=24, toplam simitçi n= 25) işleri yapmaktadır. Üçüncü sıklıkta çalıştıkları iş grubu %14.2 (n= 52) ile inşaat işçiliğidir.

Göç öyküsü olmayan çalışan 212 çocuğun ise; %19.8'inin sanayide çalıştığı, bunların 23'ünün oto tamir işlemlerinde (n=36) çırak olduğu öğrenilmiştir. Bu grupta bulunan çocukların ikinci sıklıkta çalıştığı iş grubu inşaat işleridir (n=31, %14.6). Üçüncü sıklıkta garsonluk grubu işler (n=28, %13.2) yer almakta ve seyyar satıcılık, pazarcılık 7 sıklıkta yapılan işi oluştururken, simitçilik sadece bir çocuk tarafından yapılmaktadır.

Sonuçlara göre; göç öyküsüne sahip çalışan çocuk sayısı göç öyküsü bulunmayan çalışan çocuk sayısından belirgin fazladır. Ayrıca, birinci gruptaki çocukların öncelikle, hareket serbestisi olan ve otoritenin daha az hissedildiği garsonluk, seyyar satıcılık, simitçilik gibi işlere yönelimi; ikinci gruptaki çocukların ise öncelikle, daha fazla yerleşik iş ortamı gerektiren ve nispeten daha fazla otorite altında çalışılan sanayide çıraklık işlerine yönelimi dikkat çekici bulunmuştur. Ek olarak, boyacılık-badanacılık

işlerinin göç öyküsü olan, sebze-sera-çiftçilik ve kuaför-lük-berberlik işlemlerinin ise göç öyküsü olmayan çocuklar tarafından daha çok yapıldığı da anlaşılmaktadır.

Ergenlik döneminde arkadaş grubu ilişkilerinin aile ilişkilerinin önüne geçtiği, akran grubu tarafından onay ve kabul görmenin oldukça önemli olduğu, akran baskısı ve akranın kötüye kullanması, suç işleyen arkadaşlara sahip olma gibi etmenlerin çocuğun suça itilmesinde rol oynadığı belirtilmektedir (32). Farklı kültürel çevreye göç eden ergenin sosyal dışlanma kaygısı ve kendisini akran grubuna kabul ettirebilme endişesi, özellikle aile kontrol ve denetiminin zayıf olduğu durumlarda çocuğun bu tür gruplara yönelmesine yol açabilmektedir (5,32). Olgularımızın sadece %30.9'u eylem sırasında tek başına olduğunu ifade etmiş olup, % 66.8'inin eylem sırasında yalnız hareket etmediği anlaşılmıştır. Akduman ve arkadaşlarının çalışmasında suçu işlerken tek başına olduğunu söyleyenler olguların %11.4'üdür. Çalışmamızda bu oranın üç kat daha fazla olduğu görülmektedir. (32).

Suç tekrarına yönelik olarak sorulan sorulara verilen cevaplara göre; göç öyküsü olan çocukların 179'u, göç öyküsü olmayan çocukların ise 89'u daha önceden suç öyküsüne sahiptir. Göç öyküsü olanlarda; eski suç, en sık hırsızlık (%78.8), ikinci sıklıkta etkili eylemdir. (%10.1). Göç öyküsü olmayanlarda, eski suçun yine en sık hırsızlık (%71.9), ikinci sıklıkta yine etkili eylem (%13.5) olduğu ifade edilmiştir. Hırsızlık suçu işlediği iddiası bulunan çocukların %63.3'ü, aynı suçu daha önce de işlediğini söylemiştir.

Hırsızlık suçlarında, suç tekrarının yüksek oranda bulunuşu kaynaklarla uyumludur (32). Suç tekrarı, müessir fiil (etkili eylem) için %11.8, mala zarar verme için %6.7 olarak ifade edilmiştir. Akduman ve arkadaşları, özellikle tekrarlayan suçlarda ergenin, kendisine olumsuz bakılması gibi nedenlerle kendisine saygısının tehdit altında olduğunu düşünebileceğini ve akranları ile birleşerek koruyucu bir sosyal düzen geliştirebileceğini belirtmektedir (32).

İç göç tüm suç etmenleri açısından ciddi bir risktir. Ülkemiz koşullarında iç göçün yakın gelecekte engellenmesi olası görünmemektedir. Ülkemizin bir gerçeği olarak kabul edildiğinde, alınacak önlemler açısından, iç göçle bağlantılı sorunların detaylı analizi gerekmektedir. Bu makalede göç eden ailelerin çocukları ile göç olayı olmayan ailelerin çocuklarının işlemiş oldukları suçlar arasında farklılık olup olmadığı değerlendirilmeye çalışılmış ve çocukların ve ebeveynlerinin eğitim durumu yanında yaşadıkları ortamı yansıtacak temel bazı özellikler irdelen-

miştir. Anketin cevaplanabilirliği açısından çok fazla soru ve ayrıntı içermemesi, çalışmanın detaylı veriler ortaya koymasını sınırlamıştır. Bu konuda yapılacak daha ayrıntılı araştırmalardan önemli bulgular elde edilebilecektir. Bu araştırmalar aile içindeki diğer bireylere yönelik istismar türlerini de kapsamalıdır.

Göç edilen kentlerde yerleşim genellikle belirli bölgelere yönelik olmaktadır. Araştırma sonuçlarından elde edilecek sonuçlara göre, bölgesel olarak okullarda çocuklara ve velilerine yönelik eğitim programlarının belirlenmesinin mümkün olacağına inanmaktayız.

KAYNAKLAR

1. Özmen SK. Aile içinde öfke ve saldırganlığın yansımaları. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi 2004;37(2):27-39.
2. Birinci İstanbul Çocuk Kurultayı İstanbul Çocuk Raporu. İstanbul: İstanbul Çocukları Vakfı Yayınları, 2000:138-146.
3. Kara B, Biçer Ü, Gökalp AS. Çocuk istismarı. Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi 2004;47:140-151.
4. Tuğ A, Balseven A, Özdemir Ç, Hancı İH. İç Göçler Ve Çocuk Suçluluğu. Yıllık Adli Tıp Toplantıları-2002 Kitabı. Adli Tıp Kurumu Yayınları-6:443-46.
5. Balcıoğlu İ, Kocabaşoğlu N, Savrun B.M. Suç, göç, çocuk. Yeni Symposium 2000;38(2):51-55.
6. Hamamcı C. Kentleşme Ve Kentleşme Sürecinde Göçün Suç Olgusu Üzerindeki Etkileri. Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Yönetimi Ve Siyaset Bilimi (Kent Ve Çevre Bilimleri).
7. Stasevic I, Ropac D, Lucev O. Association of stress and delinquency in children and adolescents. Coll Antropol 2005;29(1):27-32.
8. Erdoğan MY, Oto R. Sokakta çalışan ve çalışmayan çocukların atılganlık ve saldırganlık davranışları açısından karşılaştırılmaları. Kriz Dergisi 2004;12(3):11-23.
9. Corral-Verdugo V, Frias-Armenta M, Romero M, Munoz A. Validity of a scala measuring beliefs regarding the "positive" effects of punishing children: a study of mexican mothers. Child Abuse&Neglect 1995;19(6):669-79.
10. Ozen Ş, Ece A, Oto R, Tıraşçı Y, Gören S. Juvenile delinquency in a developing country: A province example in Turkey. International Journal of Law and Psychiatry 2005(28);430-31.

11. Wetzels P, Pfeiffer C. Childhood and violence: perpetrator and victim perspectives from the viewpoint of criminology. *Prax Kinderpsychol Kinderpsychiatr* 1997;46(3):143-52.
12. Özmen SK. Aile içinde öfke ve saldırganlığın yansımaları. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi* 2004;37(2):27-39.
13. Vahip I. Evdeki şiddet ve gelişimsel boyutu: Farklı bir açıdan bakış. *Türk Psikiyatri Dergisi* 2002;13(4): 312-19.
14. Dirol F, Cantürk G, Küçüker H. 1997-1999 Yıllarında Elazığ İli Adli Tıp Şube Müdürlüğünde Farik Ve Mümeyyizlik Muayenesi Yapılan Olguların Değerlendirilmesi. *Yıllık Adli Tıp Toplantıları-2002 Kitabı*. Adli Tıp Kurumu Yayınları-6:286-289.
15. Hancı İH, Aktaş EÖ, Keleş H, Yavuz İC, Ertürk S, Demirçin S. İzmir çocuk mahkemesinde davaları sonuçlanan çocukların demografik özellikleri: 1991-1993. *Adli Tıp Dergisi* 1994;10(1-4):29-35.
16. Kendi İÖ, Hancı İH, Bilge Y. 1989-1994 yılları arasında Ankara çocuk mahkemesi'nde davaları sonuçlanan çocukların demografik özellikleri. *Adli Tıp Dergisi* 1996;12(1-4):81-86.
17. Hancı İH, Ege B. İzmir'de suç işleyen çocukların sosyolojik özellikleri. *Adli Tıp Dergisi* 1993;9(1-4):3-9.
18. Karagöz YM, Demirçin S. Çocuk Suçluluğu Ve Ailenin Sosyo-Ekonomik Kültürel Düzeyi: Bir Anket Çalışması. 8.Ulusal Adli Tıp Günleri Poster Sunuları Kitabı, Antalya, 1995:161-166.
19. DİE Kayıtları: 01.01.2005-31.12.2005 Tarihleri Arasında Çocuk Ve Çocuk Ağır Ceza Mahkemelerinde Açılan Davaların Suç Türüne Göre Dağılımı.
20. <http://www.adli-sicil.gov.tr/istatistikler> Erişim Tarihi: 01.05.2007
21. Tıraşçı Y, Gören S. 1985-1994 Yılları Arasında Diyarbakır'da Yargıya İntikal Eden Çocukların İşledikleri Suçların Sıklığı Ve Demografik Özellikleri. 8.Ulusal Adli Tıp Günleri Poster Sunuları Kitabı, Antalya, 1995:295-98.
22. Steinberg A, Brooks J, Remtulla T. Youth Hate Crimes: Identification, prevention, and intervention. *Am J Psychiatry* 2003;160:979-89.
23. Rachuba L, Stanton B, Howard D. Violent crime in the United States. An epidemiologic profile. *Arch Pediatr Adolesc Med* 1995;149(9):953-60.
24. Kempf JP, Braley RO, Ciotola PV. A comparison of youthful inmates who have committed violent versus nonviolent crimes. *J Am Acad Psychiatry Law* 1998;26(1):67-74.
25. Pelleggrini RJ, Roundtree T, Camagna TF, Queirolo SS. On the epidemiology of violent juvenile crime in America: A total arrest-referenced approach. *Psychol Rep* 2000;86(3):1171-86.
26. Daane DM. Child and adolescent violence. *Orthop Nurs* 2003;22(1):30-31.
27. Juvenile and Adult Victims. *Juvenile Justice Bulletin* 2000. www.ncjrs.org. Erişim Tarihi: 01.05.2007
28. Tang CS. The rate of physical child abuse in Chinese families: A community survey in Hong Kong. *Child Abuse & Neglect* 1998;22(5):381-91.
29. Hıdıroğlu S, Topuzoğlu A, Ay P, Karavuş M. Kadın ve Çocuklara Karşı Fiziksel şiddeti etkileyen faktörlerin Değerlendirilmesi: İstanbul'da Sağlık Ocağı Tabanlı bir Çalışma. *New/Yeni Symposium Journal* 2006;44(4):196-202.
30. Ateah CA, Durrant JE. Maternal use of physical punishment in response to child misbehavior: implications for child abuse prevention. *Child Abuse Negl* 2005;29:169-85.
31. Haj-Yahia M, Ben-Arieh A. The incidence of Arab adolescents exposure to violence in their families of origin and its sociodemographic correlates. *Child Abuse & Neglect* 2000;24(10):1299-1315.
32. Hunter WM, Jain D, Sadowski LS, Sanhueza AI. Risk factors for severe child discipline practices in rural India. *J Pediatr Psycho* 2000;25(6):435-47.
33. Akduman GG, Akduman B, Cantürk G. Ergen suçluluğunda bazı kişisel ve ailesel özelliklerin incelenmesi. *Türk Ped Arş* 2007;42:156-61
34. Koç İ, Hancıoğlu A. Hane Halkı Nüfusu Ve Konut Özellikleri. *TNSA* 2003:17-32.
35. Baybuğa MS, Kubilay G. Sokakta yaşayan/çalışan çocukların aile ve yaşadıkları konutun özellikleri. *Hemşirelikte Araştırma Geliştirme Dergisi* 2003; 2:34-46.

İletişim:

Uz.Dr.Akın TÜTÜNCÜLER

Bakırköy Adli Tıp Şube Müdürlüğü İstanbul

E-posta: akintutunculer@hotmail.com